

ПРОЛОГ

Якщо вам скажуть, що я, Олдус Прайд, ні в чому не винен, не слухайте. Того дня я повівся, як останній дурень. Але давайте я почну від самого початку. Послідовність — ось що важливо, коли розповідаєш про неймовірні події.

За день до того, як у нашому королівстві все розладилось, я прокинувся від оглушливого стукоту у двері. Розплющив очі — і навіть не одразу втямив, де саме заснув. З королівськими посланцями таке буває: забагато подорожуємо. У двері так і стукали, а я кліпав очима, дивлячись у стелю, аж поки не згадав: це ж я в якомусь непривітному північному селі, нині переддень Зимового дня, а заснув я від утоми ще до заходу сонця — і прямо на дивані. Світло за вікном було вечірнє, блякле — отже, я проспав не більш як годину.

— Пане посланцю, вставайте! — гримів за дверима голос Седрига, господаря готелю.

Я спросоння застібнув мундир (здається, не на ті гудзики), схопив сумку, куди складаю все, що здобув для короля — таке без нагляду не залишиш, — і відчинив двері.

— Там... на майдані! — видихнув Седриг, тицяючи у вікно. —
Наче з-під землі виріс!

Обличчя в нього було таке сполотніле, що я мовчки кинув-
ся за ним.

На майдані юрмився люд: усі готувалися до завтрашнього
ярмарку Зимового дня. Скрізь уже поставили столи із соком та
пирогами, розвісили ялинове гілля. От тільки гуляти, здається,
так і не почали. Юрба була напрочуд тиха — люди щільно об-
ступили щось у закутку майдану та глухо, грізно перешіпту-
вались. Я проштовхався крізь юрбу — угледівши мій мундир,
усі розступались — й укляк.

Серед простеньких, грубо збитих столів, за якими тулилися
одне до одного пренишклі продавці, височіло щось дивовижне.
Величезний, наче врослий просто в землю прилавок з міцно пе-
реплетених гілок, заставлений горнятками, блюдцями, вазами
й кошиками. Кому все це належить, було ясно як Божий день:
скриплер сидів просто на прилавку, звисивши вниз ноги-коре-
ні, і витирав горнятка рушником, разів у два більшим за ньо-
го самого. Він був як дві краплі води схожий на решту людей
зі свого племені — кострубатий пеньок із руками-гілками, на
зріст заледве мені по коліно, — але поведився якось дивно. Не
тікав, побачивши людей, не намагався сховатися, та головне...

— Підходьте, пані й панове, а особливо діти. Зовсім без-
коштовно — горнятко найкращого чаю, — раптом проскри-
пів він.

Як послухати — наче вітер хитає старі дерев'яні двері. На-
віть не знаю, що було страшніше: те, що він заговорив, чи те,
що він сказав «безкоштовно». Обмін — основа життя в нашому
королівстві, і навіть малеча знає: не можна нікому давати свої
іграшки чи якісь інші речі, не попросивши нічого натомість.

— ...А до чаю — пряники, горіхи, зацукровані лимони, —
додав скриплер, наче вирішив, що ще не справив належного
враження.

Юрбою прокотився здушений, ошелешений стогін.

Кажуть, що в сиву давнину, ще до втрати Серця, скриплери мали чайні по всьому королівству, де вони давали людям перепочинок і мудрі поради. Повірити в це важко: усім моїм сучасникам, а також їхнім батькам, дідам і прадідам, скриплери відомі як звичайні хатні шкідники, які силкуються не повертатися людям на очі, — так, шурхотять собі іноді на горіщі. Зиск у них один: хапати все, що погано лежить, і тягти невідь-куди, — звісно, не говорячи при цьому ні слова. Коли щось зникає чи губиться, люди кажуть, що це забрав скриплер, і найчастіше так воно і є. Байки про добрих балакунів скриплерів, майстрів чаювань, — це для дітей. Ну, так я гадав до того дня.

— Ніхто й не помітив, звідки взявся його прилавок! — тремтячим голосом промовив Седриг. — Затримайте цю дровиняку якнайшвидше, та й по всьому!

— А що... — голос у мене захрип, і я кахикнув. — Що пропало?

— Досі ще нічого, але...

— ...Чудове печиво, чай найвищого ґатунку для кожного, хто бажає, — незворушно проскрипів винуватець загального неспокою.

— Якщо він нічого не поцупив, я не можу його затримати, — заявив я, міркуючи про те, який дурний вигляд матиму, коли почну ганятися за скриплером по всьому майдану. І навіть якщо схоплю — де я його подіну?

— Хто ж іще стежитиме за порядком, як не посланці? — скипів Седриг. І мав рацію: справді ніхто. — А ми поки що клітку для нього знайдемо, я зараз, хутенько... — І він щез у юрбі.

Правду кажучи, я уявлення не мав, що робити, жодних інструкцій на такий нечуваний випадок у мене не було.

— Панове, розійдіться, — голосно сказав я. — Тут безліч інших розваг.

Ніхто й не ворухнувся, і я твердо додав:

— Тих, хто зараз же не піде розважатися, я затримаю за підозрою в крадіжці.

Люди забурчали, але одразу почали розходитися: у нашому королівстві нема нічого гіршого, як підозра в злочинстві. За

хвилину цей закуток майдану спорожнів, і я залишився сам перед напрочуд ошатним прилавком.

— Апельсиновий мармелад, морошкове желе, зовсім безкоштовно, — промовив скриплер, пильно дивлячись на мене своїми блискучими очима, ледь помітними серед зморщок кори.

Я глибоко вдихнув і підійшов ближче.

— У вас є дозвіл на те, щоб тут бути? — спитав я навмання.

— Відколи це потрібен дозвіл, щоб бути на ярмарку Зимового дня? — і собі спитав скриплер, витираючи рушником тоненьке горнятко.

Я насилу одвів від нього очі — річ старовинної роботи, явно зроблена ще до втрати Серця. От купити б її для короля...

— Людям — не потрібен. А чарівним істотам потрібен.

Це правило я вигадав нашвидку: усі чарівні істоти, крім скриплерів, уже хтозна-коли вимерли.

— Мій народ тримав чайні споконвіку.

— Це нічим не підтверджується.

— Ви завжди такий прискіпливий чи тільки на свята, пане Прайде?

— Я просто наглядаю за поря... Сривайте, а звідки ви знаєте, як мене звати?

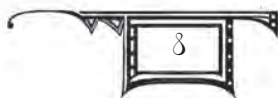
Скриплер удав, що відтирає якісь невидимі плями на обідку горнятка, і я грізно, як мені здавалося, навис над прилавком. Від різкого руху в мене з-під коміра вислизнув медальйон, і, перш ніж я встиг відсахнутися, скриплер доторкнувся до нього своїм тонким пальцем-гілкою.

— О, медальйон-оберіг. — Його скрип став якимось мрійливим.

— Надумаєте його поцупити — будете у Фортеці ще до заходу сонця, — сердито відповів я, ховаючи медальйон назад під сорочку.

— Ви марно турбуєтесь. Ми ніколи не беремо того, що дійсно потрібне господарям.

— Ох, та що ви кажете. А всі оті старовинні предмети, які ви вже триста років цупите по всьому королівству, теж нікому не потрібні?

— Атож. Я завжди думав так: якщо люди залишаться без надбань пращурів, вони швидше зрозуміють, як убого тепер живуть. І тоді скинуть із себе оце нудне, наче смерть, існування, вирушать шукати Серце, повернуть собі дари, і королівство нарешті почне жити, а не тремтітиме над старовинними речами. Шкода, що цього так і не сталося. Але того, що справді потрібне людям, ми не беремо.

— Аякже!

— Вашого медальйона ніхто б із нас не взяв. Ця штука важлива для вас не тому, що дорого коштує. Такі медальйони перетворюють вашу любов до родичів на чари, які захищають їх, де б ви не були. До речі, можна глянути на портрети вашої родини? А втім, там же немає портретів. — Він кинув рушник і, піднявши, крекчучи, величезний чайник, налив у горнятко заварки.

Мене пересмикнуло. Звідки, заради Мандрівця, цей дерев'яний злодюжка міг знати, що в медальйоні?

— Ви поклали туди пасемка волосся дружини та сина. А шкода, що люди розучилися красиво малювати. Один стародавній майстер навіть якось зробив мій портрет. Чаю, пане Прайде?

І скриплер незворушно підсунув до мене горнятко.

Ми стояли, поглядаючи один на одного. Я думав про те, чому, власне, ця робота зробила мене таким прискіпливим. Роздавав би скриплер свій чай із печивом — кому він заважає? Мій син, побачивши таке, від щастя просто сказився б. І я теж, якби був у його віці.

Але мені вже двадцять сім, тому я вирішив, що треба стояти твердо.

— Покажіть мені дозвіл або, будьте ласкаві, звільніть місце разом із прилавком.

Я чудово знав: таких дозволів узагалі не існує.

— Ну, якщо ви наполягаєте... Одну хвилинку.

Скриплер зітхнув, примружив очі й випростав руку вбік. З-під прилавка одразу вистромила ще одна дерев'яна рука — мабуть, там ховався інший скриплер — і простягла першому

пожмаканий аркуш паперу. Я зазирнув під прилавок: ніде нікого, другий уже вислизнув у щілину між корінням прилавка.

Скриплер, наче так і треба, подав мені аркуш, я розгорнув його — й отетерів.

— «Подавцеві цього краму дозволено брати участь у ярмарку Зимового дня. Олдус Прайд». Це що, мій підпис? Стривайте! Я пам'ятаю, коли це написав! Торік. Моєму синові. Він був іще замалий, щоб іти на ярмарок, але так хотів, що я написав йому дозвіл!

— Це ж щоб хлопчик змалечку привчався до правил і паперів — адже він, на вашу думку, теж конче має стати посланцем.

— Я думав, що цю записку давно вже викинули.

Мені здалося, він посміхнувся, хоч навряд чи так говорять про когось всуціль дерев'яного.

— Я ж казав: ми збираємо речі, які не потрібні власникам. Ми віримо, що все колись може згодитися. Ну, тепер усе гаразд?

Я крадькома обвів очима майдан. Люди купували пироги, бавилися в сніжки, кидали камінці в мішені, раз у раз позираючи в наш бік. Їхні погляди нічого доброго не віщували: непривітні, підозрілі. Люди терпіти не можуть усе незвичайне та все, що порушує їхній спокій, — цього насамперед вчать кожного посланця.

— Цей дозвіл не годиться, — голосно й суворо сказав я, так, щоб почули навколо нас. — Потрібен дозвіл із великою королівською печаткою.

— Зараз щось підшукаємо.

І скриплер незворушно поліз під прилавок.

— Стривайте! — сердито прошепотів я. — Мені не потрібен ваш черговий «нібито-дозвіл»! Я хочу, щоб ви забралися звідси геть. Навіщо ви взагалі сюди прийшли?

— Вирішив перевірити, як поживають люди. Здається, не дуже добре. А чому ви не п'єте чай?

— Просто йдіть звідси. Якщо не вдасться посадити вас у клітку, вони просто сплять прилавок і, швидше за все, разом із вами.

— Не сплять, якщо ви скажете всім, що в мене смачний чай і що я не бажаю нікому зла.

— А чого ви думаєте, що я це зроблю?

— Звідти, що ви сказали «вони сплять», а не «ми спалимо». Горіхи в цукрі сьогодні пречудові, скуштуйте.

Найгірше було не те, що я не знав, як прогнати дивного скриплера-балакуна з майдану, а те, що я цього не хотів. Надто часто в дитинстві я уявляв себе втомленим мандрівцем-героєм, який після всіх подвигів зупиняється відпочити в чайній у скриплера.

А той, здається, це відчув і підійшов ближче, перевалюючись на своїх заплутаних коренях. Від нього пахло теплим деревом, як у дров'яному сараї літньої днини.

— Люди після втрати Серця стали геть не такі, як раніше. Люті, сердиті. Тримаються за свої порядки та своє майно. Мій народ уже триста років боїться близько до вас підходити — або штовхнуть, або запалену головешку жбурнуть. Але знаєте, чому я прийшов?

Тепер він скрипів зовсім тихо, і я нахилився вперед, аби краще чути. Медальйон знову виліз з-під коміра й загойдався в повітрі між нами, але цього разу я не став його ховати.

— Сьогодні ми всі прокинулись і зрозуміли: щось насувається. Ми відчуваємо це кожною гілкою. — Скриплер ворухнув однією з гілок на голові. — Боюсь, невдовзі людям настане кінець — ті, ким вони зробилися, не зможуть урятувати королівство. Я прийшов попрощатись. Згадати, як дружили наші народи раніше, які свята влаштовували. Тож давайте все почнемо з чистого аркуша, — він потряс ріденьким листям на голові, — і разом згадаємо старі добрі часи. Востаннє. Випийте чаю, Олдусе. Я ж бачу, що вам хочеться.

— А ви вмієте створити святковий настрій, — буркнув я й перекинув горнятко собі до рота. Мабуть, це був найкращий чай, який я куштував у своєму житті, але смаку я так і не відчув. Від слів скриплера в мене аж мурашня по спині поповзла, і, щоб заспокоїтись, я почав плутано повторювати Статут Посланців.

— Нам нічого не загрожує. У нас немає ворогів. Наші найгірші вороги — злодії, а вони всі у Фортеці. Наша найголовніша цінність — майно пращурів, а воно ціле. Старовинні пред-

мети — ну, ті, що ви не вкрали, — у королівській скарбниці, а решта незабаром там буде. — Я міцніше вчепився в сумку. — Тому не треба мене залякувати.

— О, а що там у вас? — Скриплер кивнув на сумку й долив чаю в моє спорожніле горнятко. — Я відчуваю старовинні речі. Невже оце прямо тут і купили?

— А що вас дивує?

— Мої скриплери давно все обшукали в цьому селі. Тут не лишилося нічого, що було зроблене майстрами старовини.

— Ну, виходить, цього разу ми вас обдурили.

Я не стримав самовдоволеної посмішки. Після втрати Серця вже триста років на старовинні предмети полюють і посланці, і скриплери. Хоч як сумно зізнатися, але в цьому змаганні зазвичай виграють спритні пеньки, які можуть пролізти в будь-яку шпарину.

— Нас завжди викликають зі столиці, коли помирають старі люди, — вів далі я — через гордість ніяк не міг промовчати. — Ми оглядаємо предмети в їхньому будинку і, якщо серед них є старовинні, чесно платимо за них спадкоємцям. У цьому селі померла бабуся, і в неї на горищі я сьогодні знайшов ось оце.

Я оглянув майдан — усі позирали на нас, кожен зі свого кутка. Ну й нехай. Я спробував стати так, щоб затулити прилавок від цікавих очей, і витяг із сумки дві дерев'яні скриньки: одну велику, другу маленьку. Угледівши їх, скриплер мало не вдавився.

— Оця коштувала мені чимало. Дивіться, у якому вона гарному стані. — Я погладив по кришці велику чорну скриньку з різьбленням у вигляді вовчих морд. Навіть після стількох років на своїй роботі я не міг збагнути, як пращурам вдалося робити речі такої краси. — Щоправда, якийсь розумник напхав у нього кругляків, і тепер вони застрягли й не виймалися. Довелося тягти скриньку разом з ними.

Я підняв кришку. Усередині лежало шість каменів: усі однакові, круглі та сірі, завбільшки майже з кулак. Скриплер чи то кречкував, чи то свиснув — словом, видав якийсь зовсім не

дерев'яний звук, — і я, задоволений тим, яке враження справив, провів рукою по кришці другої скриньки. Вона була маленька, зі світлого полірованого дерева — легко вмістилася б у кишені.

— Ця дешевша, бо не відкривається, замок заїло, але теж явно старовинної роботи. Думаю, пращури складали в неї льодяники, тютюн абощо. Непогана здобич, га?

Скриплер дивився то на мене, то на скриньки — він так остовпів, що моя самовдоволена посмішка стала ще ширшою.

— «І перш ніж навіки заплющити очі, Великий Сивард сказав: "Одного разу ця гра продовжиться"», — проскрипів він так здушено, що я ледве розібрав.

— Авжеж, саме так закінчується казка про Серце чарів. До чого тут це?

Замість відповіді він дістав з-під прилавка ще одне горнятко, налив чаю, залпом випив і наповнив знову. Гілки, якими він учепився в горнятко, здригалися.

— Скринька секретів належала Сивардові. А темна скринька з вогненними каменями — його зятятому ворогові, руїннику, — нерозбірливо проскрипів він.

— Сивард — найвідоміший серед героїв минулого. Усе, що йому належало, коштує стільки, що навряд чи валялося б на горищі в якоїсь бабці. А після руїнника й узагалі не лишилося речей — я б знав.

— У цьому селі не було старовинних предметів, ми перевіряли. — Погляд скриплера якось повітлів, наче він остаточно прокинувся. — І якщо вони там раптом з'явилися, то хтось хотів, щоб ви їх знайшли. Так, здається, я помилився: ваш народ зарано ховати. Гра триває. Знаєте, що таке шахи, пане Прайде?

— Якась гра пращурів, я бачив одного разу в королівській скарбниці. До чого тут це?

— Ця гра показує, як працює будь-яка казкова пригода. Сенс ось у чому: є фігурки двох кольорів — чорні й білі. Серед них є чорний король і білий король, і самі вони майже нічого не можуть. Для того щоб за них боротися, є інша фігура: ферзь, всесильний воїн. Ось такий, — він випростав гілку вбік, ворух-

нув пальцями в повітрі, і другий скриплер, який, мабуть, досі ще сидів десь під прилавком, вклав у неї дерев'яну фігурку, пофарбовану в чорний колір, а потім другу — таку саму, але зі світлого дерева.

— Ох, скільки ж скарбів ви привласнили... — застогнав я. Скриплер суворо глянув на мене.

— Не відволікайтесь. У нашій грі білий король — це Барс, найбільший із чарівників, добрий заступник нашого королівства, а чорний — це Освальд.

— Освальд? Легендарний король, який забажав стати безсмертним і цим занастив Серце чарів? — Я сухо засміявся. — Відтоді вже триста років минуло.

— Їхніми ферзями, великими воїнами, були Сивард і руїник. У битві за Серце вони обидва, як ви знаєте, загинули. — Скриплер скинув обидві фігурки під прилавок, і я сумно провів їх поглядом. — За легендою, одного разу на світ з'являться їхні спадкоємці, нові ферзі, чорний і білий.

— А до чого тут скриньки?

— Вогненні камені — легендарна зброя руїника. А в скриньку секретів Сивард сховав дещо для свого спадкоємця. Ці предмети навіть ми, скриплери, триста років уважали загубленими, а ось тепер вони раптом знайшлися. Уже здогадалися, що це означає?

— Хочете сказати, що нові ферзі вже з'явилися й незабаром боротимуться за Серце чарів? — Це було просто божевілля, я хотів навіть засміятися, але нічого не вийшло. — Але ж я... я ж не один з них?

— Ні, звісно. У грі є фігури менші та слабші. Ви, мабуть, тура. — Скриплер виставив на прилавок черевату фігурку зі світлого дерева, схожу на вежу.

— Ох, ну спасибі.

— А зараз ви віддасте мені скриньку секретів, і я принагідно передам її спадкоємцеві Сиварда. Відкрити її ви все одно не зможете, — буденним тоном додав скриплер і простягнув гілку до мене.

І тут я нарешті розсміявся.

— Жартуєте? Звісно ж, я вам її не віддам. Посланці та скриплери — найлютіші вороги, ви завжди берете речі в нас з-під самого носа! І взагалі, я вже склав опис предметів, які купив під час цієї поїздки.

— Ви його виправите.

— Знаєте що? Король призначив мене головою загону посланців, хоча всі вони старші за мене. А все через те, що я вмію знаходити предмети й не випускати їх із рук.

Скриплер раптом посміхнувся — дерев'яні кутики рота розтяглися в сторони.

— Можна я розкажу вам одну історію? Про хлопчика, який так вірив у казку про Серце чарів, що зробив собі дерев'яний меч — досить неакуратно, але вже як зумів, — і заявив батькам, що йде шукати Серце й не зупиниться, доки не знайде та не поверне людям дари. А батьки посміялися з хлопчика та сказали йому, що коли він і далі мріятиме про нездійсненне, то ніколи не зароблятиме багато грошей. І він виріс, і став гарним посланцем, який цілий рік їздить по королівству й купує старовинні предмети для короля, майже не бачачи дружини та сина. Натомість йому платять десять червінців на місяць і дозволяють, як і кожному посланцеві, мати одну старовинну річ. Він постукав гілкою по своєму медальйону. — Коли він востаннє був удома, його син сказав, що хоче стати як Сивард, знайти Серце й повернути людям дари. А наш герой відповів йому, що коли він і далі віритиме в неможливе, то ніколи не виросте шанованою людиною.

— Звідки ви все це знаєте? — видушив я.

— Думаєте, скриплери просто копірсаються на ваших горищах і крадуть старі шкарпетки та кошики? Ми чуємо все, що ви робите. А тепер віддайте мені скриньку — повірте, Освальд зробить усе, щоб вона не дісталася тому, кому призначена, а я надійно збережу її.

— Ніхто нікому нічого не віддає просто так. — Я був такий розгублений, що моє обличчя втратило суворість. — Може, купите?

— Раніше, до втрати Серця, люди часто давали одне одному речі просто так — це називалося «подарунок». Чому б не відродити цю традицію прямо сьогодні?

Скриплер чекав, простягнувши до мене гілку, і в його погляді було щось таке, що я на якусь мить став тим, ким уявляв себе двадцять років тому, — втомленим подорожнім, якого скриплер вітає в чайній перед новими небезпечними пригодами.

І я повільно поставив скриньку зі світлого дерева перед ним. Скриплер посміхнувся, підтягнув її до себе. За мить вона зникла під прилавком, а я немов спам'ятався. Усвідомлення того, що я щойно скоїв, впало на мене, як купа каменів.

— А тепер ідіть геть, — пробурмотів я. — І прилавок заберіть.

— Ну-ну, Олдусе, чого ви. Не хвилюйтеся так. Випийте ще чаю. Вітаю вас.

— І вас, — похмуро сказав я, надпивши з горнятка. Навіть якщо я просто зараз перекину прилавок, напевно помічник скриплера вже поцупив скриньку. Який же я дурень! Якщо скринька й справді належала Сивардові — їй ціни немає.

— Я мав на увазі не Зимовий день. Ви добровільно віддали свою річ, у наших чайних мандрівники саме так і робили, але тепер цю традицію, на жаль, втрачено. За традицією скриплерів, за свій подарунок ви отримаєте одну мудру пораду. А вона вам згодиться — ви ж вирушаєте потім у Гейвергілл, чи не так?

Я закліпав очима. Звідки він це знав?

— У Гейвергіллі зберігається таємниця, — поважно мовив скриплер. — А точніше, дві. Мешканці дорого заплатили б за те, щоб ніхто не дізнався про одну з них, а про другу вони й самі не знають. І ось моя порада: коли ви опинитеся там, уважно дивіться навсібіч і міцніше тримайте скриньку з каменями. Я б і її забрав, та не можу — це темні чари, ми не можемо торкатися таких предметів. Освальд жадає здобути ці камені й накоїти лиха. Те, що люди не чули про нього триста років, не означає, що він раптом перестав бути безсмертним. Освальд нікуди не зник, він значно ближче, ніж ви гадаєте. І жадає того ж, що й раніше: знищити Серце раз і назавжди.

Він сказав це так, що в мене аж мороз пробіг по спині.

— І ще одне, — додав скриплер. — Вам же приємно було віддати мені скриньку, еге ж?

Я зарозуміло пирхнув — це було по-дурному, але в той момент, коли я підсунув скриньку до нього, я й справді почувався щасливим.

— До втрати Серця ваші предки казали: «Нехай осяють зорі шлях дарителів». Це означає ось що: коли віддаєш щось від щирого серця, ти створюєш особливий вид чарів. І вони завжди вертаються до того, хто зробив добру справу. Не забувайте про це, Олдусе, кого б не зустріли в Гейвергіллі.

— То що ж у них зберігається? — Я відсунув горнятко. — Якби щось коштовне, вони б давно вже це продали. Якийсь могутній предмет-помічник?

— О ні. Це не річ. — Його голос жахливо заскрипів.

Я почекав іще, але скриплер мовчав. Він дивився в інший бік, і я також обернувся туди.

Троє дітей тягли батьків до прилавка, а ті пручалися.

— Мамо, ну можна, будь ласка? Він же живий, як у казках!

— Найсмачніший чай, дітки! Пан посланець підтвердить! — Скриплер глянув на мене, і я понуро кивнув.

Після того що я щойно зробив, прилавок скриплерів уже не здавався мені чимось незвичайним.

І діти з радісним вереском кинулися до скриплера. Батьки боязко рушили за ними, а скриплер спритно витяг з-під прилавка одразу п'ять горняток із блюдцями. Очі в нього блищали.

— А тепер, дітки, скажіть: як ви гадаєте, чому прилавок такий великий? — весело спитав скриплер. І сам-таки відповів: — Щоб на ньому можна було сидіти! Залазьте! — І діти, сміючись, полізли по сплетених гілках нагору.

— Не можна сидіти на столі! — обурився їхній батько.

— Сьогодні свято, хай розважаться, — відмахнувся я.

Той здивовано глянув на мене й непевно кивнув. І тут, розштовхуючи людей, які знову почали збиратися навколо прилавка, до нас пробився господар готелю.

— Знайшов! Ось. — Він урочисто поставив переді мною клітку.

— Не треба, я все перевірів. У нього є дозвіл на установку прилавка.

— Який іще дозвіл?

— Офіційно завірений і підписаний представником королівської влади, — похмуро сказав я, і хазяїн готелю знітився. Я востаннє кинув оком на прилавок — скриплера вже обліпили діти, і він спритно крутився на всі боки, розливаючи чай і подаючи їм печиво.

— Якщо ми ще зустрінемося, як я вас упізнаю? — спитав я.

Скриплер глянув на мене, і я раптом зрозумів: він помолодшав, навіть листя на голові неначе погустішало.

— Мене звати Пал. Будь-який скриплер скаже вам, як мене знайти.

І я посміхнувся. На душі мені стало так легко, наче я справді йому повірив: рано сумувати, невдовзі прийде спадкоємець Великого Сиварда й урятує нас усіх.

«Давно вже час», — подумав я, оглядаючи вбогий, старий майдан, і пішов у готель, тримаючи Седрига під лікоть.

— Завтра вранці я їду в Гейвергілл. Знаєте, як туди добратися?

— У Гейвергілл? — Седриг закашлявся. — А навіщо вам туди?

— Побачив на одній старій карті цю назву. Я навіть не думав, що хтось живе так високо в горах. Напевно в них уже сотню років не робили перевірок — раптом там залежалося щось цікаве. А що?

— Та нічого. Це годин зо три пішки в гори, а вільних візків у мене зараз немає. Та й взагалі, ви нічого в такій глушині не купите.

І мені раптом здалося: він не хоче, щоб я туди вирушав.

— Звідти вони нечасто спускаються, ми до них теж не ходимо, — товкмачив своє Седриг. — Навіщо вам туди йти саме в Зимовий день? Залишайтеся краще в нас на свято. У нас тут он яка дивовижа — дозволений завірений скриплер.

Але я лише похитав головою. Жага діяльності кипіла в мені, як вода в чайнику скриплера Пала.

— Я піду на світанку, — твердо сказав я їй, залишивши розгубленого Седрига посеред вулиці, рушив до себе.

У своїй кімнаті, скрипливій й промерзлій наскрізь, я впав на ліжко й проспав аж до світанку, і цього разу мене ніхто не турбував. Коли перший промінь блілого зимового сонця зазирнув у вікно, я одягся та спустився вниз.

Унизу було холодно й дуже тихо, біля згаслого каміна спав великий сірий кіт. Я хотів було покликати хазяїна, але тут рвучко прочинилися вхідні двері, і холодний вітер здійняв у каміні попіл, обсипавши ним кота. Той невдоволено нявкнув і знову заснув.

На порозі стояв розпашілий, щокатий чоловік у розстібнутому кожусі, наче йому було спекотно навіть у такий мороз.

— Вітаю із Зимовим днем! — Він приязно розвів руки. — Я Єнс Кемпбелл, пекар, старійшина Гейвергілла. Мені про вас Седриг розповів. Каже, що ви до нас сьогодні збиралися.

Він кивнув на двері в сусідню кімнату: звідти чулося потужне хропіння господаря готелю, якого моє лаштування до від'їзду, здається, анітрохи не турбувало.

— А мені Седриг говорив, що ви не спускаєтеся до них у село, — підозріло почав я. — Чому це сам пан старійшина вирішив мене провести?

Єнс широко посміхнувся.

— Вирішив: дай, думаю, подивлюсь, як у Барнабі гуляють!

— О п'ятій ранку?

— Атож, щось я зарано. А тут ви. Оце так пощастило — прямо на свято пан посланець до нас їде! Вирішили подивитись на наш ярмарок Зимового дня?

Я мовчки вийшов за двері, а він одразу метнувся за мною.

— Добре, що ви нас відвідаєте! Селище в нас чудове, хоч і далеке! — заторохкотів він, тривожно поглядаючи на мій мундир. — Ось ви, наприклад, знаєте, у якому селі ще й досі вміють шити соболині кожухи?

— Е... у Гейвергіллі? — припустив я.

— Так і знав, що ви про це чули! Ярмарок у нас небагатий, але для такого скромного сільця непоганий! Постарались ми цьогоріч, самі побачите!

— Скажіть, а вам знайоме оце? — Я зупинився й вийняв із сумки скриньку із кругляками — раптом цей пекар щось про них знає?

— Камінчики якісь. Не знаю. А що це?

Обличчя в нього було щире, і я відразу зрозумів, що про камені він і справді нічого не знає, і розчаровано поклав їх у сумку.

— Село в нас чудове, — знову заговорив Єнс. — Така вже мирна місцина, що годі й казати! Добре, що ви вирішили зазирнути до нас! І ярмарок у нас видасться просто...

Я зітхнув і перестав слухати.

Видався чудовий тихий ранок, сніг рипів під ногами. Єнс розповідав, які пироги будуть у них на ярмарку і які розваги. Обличчя він мав безтурботне, рум'яне, і я подумав: а що, як скриплер вирішив мене розіграти, просто видурив скриньку та й годі, а в Гейвергіллі нічого дивного не буде? Я ледве не спав на ходу, заколисаний розповіддю Єнса. Самому розпитувати було зарано: якщо вони й справді зберігали щось незаконне, спершу треба огледітись.

Будинки траплялися дедалі рідше, дорога вперто здійсмалася вгору між двома засніженими схилами.

— ...У нас там тихо, спокійно. Навіть нуднувато, я б сказав. Таке саме село, як і будь-яке інше, зовсім...

Зненацька Єнс насторожився, урвавши себе на півслові. Я теж нарешті отямився й помітив, що ззаду долинав якийсь дивний шум, таке як жвавий скрегіт. Хтось наздоганяв нас, і я сповільнив ходу. До цього я чув такий звук усього лише один раз, у дитинстві, але одразу його впізнав. Губна гармоніка — рідкісний, коштовний предмет. Звідки, заради Мандрівця, вона могла взятись у такій глушині?

— І кого це сюди несе? — несподівано люто, як для такого привітного чоловіка, пробурмотав Єнс і стиснув руків'я ножа, що висів у нього на поясі.

Незабаром з-за повороту виїхав перехняблений, запряжений кволою шкапою візок. Правив ним хтось у потертій куртці з каптуром. Угледівши нас здалеку, він блискавичним рухом відірвав гармоніку від губ і сховав у кишеню.

— Доброго раночку, панове, — порівнявшись із нами, він притримав шкапу. — Вам пощастило, що цього гарного Зимового дня чудовий фокусник вирішив завітати саме до вашого села.

Голос був зовсім молодий, обличчя я майже не бачив, але в моїй голові одразу зринула якась підозра. Хлопець сидів, звисивши ноги з візка, але ліву тримав якось дивно, наче не міг випростати її до кінця.

— Їдь своєю дорогою, голодранцю, — грубо відповів Єнс. Коли він побачив візок, його привітність розтанула, як лій на сонці.

Я його розумів: тих, у кого мало майна, ніде не любили, а судячи з обшарпаного вигляду візка, конячини та одягу власника, майно в нього було кепське. Мої підозри міцніли щохвилини.

— Гейвергілл — це ж сюди? То я поїду з вами, у гурті завжди веселіше.

— Добра думка, — швидко похвалив я. — Не підвезете мене заодно? Ноги втомилися.

Пекар щось обурено промимрив собі під носа. Навіть наближатися до бідняків було поганою прикметою — можна заразитися їхньою невдачею, але я мусив перевірити свій здогад.

— Сідайте, якщо не жартуєте. — Чоловік у каптурі посунувся, і я заліз на хиткий віз — той рипнув і просів.

У столиці ми досі берегли міцні, добротні візки, виготовлені пращурами, але цей явно зробили недавно, тобто це був справжній мотлох.

Я зручно вмовстився спереду і, вдавши, що мені спекотно, розстебнув кожушок. Побачивши мундир посланця, візник здригнувся і якось перехнябився, ховаючи обличчя. Але було пізно, я його вже впізнав і, поки він не отямився, випростав руку вперед і стягнув із нього каптур. Яскраво-руде волосся зблиснуло під бляклим сонцем.

— Так і є. Кульгавий злодюжка, — тихо мовив я, дивлячись на пекаря.

Той простував за кілька кроків від візка, промовисто показуючи, як він обурений тим, що я, пристойний на вигляд чоловік, сів поруч із таким бідняком.

— О, то ось як ви мене називали, — фальшиво-бадьорим голосом пробубнів рудий хлопець. — А я сподівався — може, спритний сокіл, майстер-утікач абощо.

— Я пам'ятаю твою справу, — спокійно сказав я. — П'ятеро молодиків намагалися вкрасти старовинний кухоль, вас застукали, підсобники тебе кинули, тому що ти кульгавий і не можеш швидко бігати. Тебе засудили на п'ять років ув'язнення у Фортеці, ти просидів там рік, а кілька місяців тому втік.

Рудий ледь чутно застогнав.

— Слухайте, я виправився, чесно. Я нічого не краду — рік у Фортеці якось зовсім відбив бажання красти. Я вмію показувати фокуси. Їжджу далекими селами, заробляю й не висовуюсь. Хто ж знав, що посланця занесе в таку глушину? Мені завжди щастить як потопельникові.

— Я на пальцях можу перелічити всіх, кому вдавалося втекти із Фортеці, і всі вони — птахи значно поважніші за тебе. А якщо серйозно, як ти це зробив? Із твоєю... ногою.

— Ну, якщо я вам розкажу, то як тоді знову втну цю штуку, коли туди повернусь? — Рудий поклав віжки на коліна й, звівши докупи зап'ястки, простягнув руки в мій бік. — Ну ж бо, не зволікайте. Я знаю правила. Ви мене затримали, відвезете назад і щось за це матимете. Що там дають посланцям за схоплення втікачів?

— Тобі скільки, шістнадцять? Де твої батьки?

У відповідь він тільки знизав плечима, і я продовжив:

— Навіщо ти взагалі вкрав той кухоль? У нас у королівстві треба бути божевільним, щоб узяти чужу річ.

Він знову смикнув плечем.

— Слухайте, відколи це посланці розмовляють з арештантами? Наручники у вас у лівій кишені, надягайте вже швидше.

Ще кілька днів тому я б так і вчинив, але дивна радість від учорашньої розмови зі скриплером ще нікуди не поділася і тепер підбивала мене утнути якусь дурницю.

— Візьми віжки, бо твоя шкапа он уже повертає в замет, — кинув я.

Хлопець глянув на мене так, наче в мене виросла друга голова, але послухався.

— Закони нашого королівства проти злодіїв розумні, — стиха мовив я, потягуючись. — У нас надто мало майна, щоб залишати це без покарання. Але я вважаю, що п'ять років за крадіжку кухля — забагато. Гадаю, для виховання таких молодиків, як оце ти, року цілком достатньо.

Він витріщив очі.

— Ви точно посланець?

— Я працюю у відділі пошуку предметів, а не у відділі покарань. Але зтям собі: дізнаюся, що ти когось обікрав, передумаю. — Я обернувся і задер рядно на візку. Крім старої ковдри, відра води й оберемка соломи, там нічого не було, і я задоволено кивнув. — До речі, щодо краденого — на чому ти грав, коли їхав сюди?

— Ні на чому, — швидко відповів він, так само дивлячись на мене широко розкритими очима.

— Аякже! Давай сюди. — Я простягнув долоню, і він, глибоко зітхнувши, поклав на неї губну гармоніку. Я обережно покрутив її в руках. — Ти точно її вкрав, — сказав я. — Такі рідкісні предмети навіть мені нечасто вдається дістати.

— Не вкрав. Вона моя, — із запалом відповів він, і в його голосі було щось таке, що я чомусь одразу йому повірив. — У нашій родині її завжди передавали у спадок. Я її сховав, перш ніж встрявати в ту крадіжку.

— Продай її мені. Заплачу два червінці, ціна непогана.

— Я б скоріше бабусю продав, ніж її. Але бабусі в мене немає, тож можете за неї не перейматись, і... — хлопець урвав себе на півслові, і очі в нього наче потемніли. — Ага, я втямив. За свободу треба ж щось заплатити.

— У кожного є предмети, які не продають. — Я потер свій медальйон, а потім простягнув рудому гармоніку.

Той недовіжливо зиркнув на мене, відтак пирхнув і посміхнувся. Посмішка в нього була напрочуд гарна, вона ніби наново перемальовувала його безбарвне, худе обличчя.

— Ох і день нині видався... — тихо зітхнув він.

— У вас там усе гаразд? — зненацька озвався пекар, який досі ще йшов трохи віддалік. — Дужче пильнуйте кишені, пане посланцю, такий голодранець може й злодієм виявитись.

— Усе гаразд, пане старійшино, — життєрадісно сказав рудий, ховаючи гармоніку.

— Звідки ти знаєш, що я старійшина? — підозріло спитав Єнс.

— Одразу видно! Ви солідний, величний, царствена постать, потужний голос.

Я був упевнений, що такими грубими лестощами нікого не купиш, але Єнс набрав поважного вигляду й гордо випнув підборіддя.

— Я влаштую у вашому селі таку грандіозну виставу, вельмишановний пане старійшино. Чи можу я розраховувати за неї на три мідяки?

— Подивимось, — поважно сказав пекар. — Якщо добре нас розважиш, то й отримасш що-небудь. Хоча для такого, як ти, досить і двох. Пане посланцю, може, злізете звідти? Я б вам про наше село ще багато чого розповів.

— Якщо хочете, я посунусь, ви теж сядете, тут місце є, — охоче запросив рудий.

Єнс гнівно відвернувся й рушив швидше.

— Звідки ти знаєш, що я вже втомився його слухати? — весело спитав я.

— Якби я не бачив далі свого власного носа, то сидів би ще у Фортеці, — пирхнув він. — Хочете послухати музику?

— Чом би й ні, — кивнув я. — Хоча, думаю, майстри старовини грали краще.

— Ще б пак! Але майстрів немає і вже не буде, а погано — завжди краще, ніж ніяк. Гадаю, так само міркував той, хто зро-

бив оцей віз, — сказав він, штовхнувши свій жахливо рипучий засіб пересування, і вийняв із кишені гармоніку.

Ми їхали вже довгенько, а навкруги нічого не змінювалось. Уздовж дороги не траплялося жодної хатини, тільки сосни та ялини, густо вкриті інесем. Я зрозумів, що Гейвергілл уже близько, коли в небі почали загорятися різнобарвні вогні — їх запускають Зимового дня у кожному місті й селі, від Лютої Півночі до Персикового Півдня. Запаси цих вогнів і трубки для їх запуску — це єдине, чого після пращурів залишилося вдосталь. Запасів було стільки, що в кожному місті та селі ще й дотепер Зимового дня могли запускати вогні. Для багатьох це були найщасливіші хвилини. Люди сходилися і, затамувавши подих, дивились, як здіймаються в небо вогні, — найяскравіша і найгарніша річ, яку вони бачили за рік.

Вогні спалахували в низькому небі й одразу ж танули, як цукор у гарячій воді, рипів віз, бриніла гармоніка, кінські копита із хрускотом провалювалися в сніг, і настрій у мене був чомусь просто чудовий.

А потім — червоні вогні саме змінилися зеленими — я помітив дещо дивне. Уздовж одного боку дороги — того, що йшов майже стрімко на гору, — на стовбурах усіх дерев була випалена смуга, неначе хтось провів смолоскипом на одній висоті, на рівні мого плеча.

— Що це таке? — поцікавився я.

— Га? — стрепенувся Єнс. — Де? Оті мітки? Та це в нас була лісова пожежа.

— Якась дивна пожежа.

Єнс рвучко смикнув плечима, тривожно поглядаючи на гору. Я глянув туди ж таки й побачив, як високо на схилі серед дерев пробиралися з десяток людей у білих мисливських кожухах. Хтось із них помахав Єнсові рукою. Той удав, що не помітив.

— Ніхто й ніколи не полює в Зимовий день, — насторожився я. — Що вони там роблять?

— Та я не знаю, хто це.

— Вони вам помахали.

— А, ну, то, видно, наші хлопці з села вирішили піти пастки перевірити. А може, і дичину підстрелити. Там уже, напевно, ярмарок розпочався, — щосили намагаючись бути спокійним, видушив із себе Єнс.

Але я бачив, який він наляканий: де й поділась його само-впевненість. Він більше не знімав руку з ножа.

Ми йшли далі, і я тривожно вдивлявся в ліс. Навколо було тихо й порожньо, сніг іскрився, наче глаzur на торті. Потім я помітив у далині якийсь незрозумілий рух. Хтось скрикнув. У цьому лісі явно щось коїлося.

Я зробив рудому знак притримати шкапу, зіскочив з візка, наздогнав Єнса й схопив його за рукав. А що, як скриплер мене все-таки не обдурих?

— Якщо ви зараз же не скажете мені, у чому річ і чому хтось полює тут у свято, я викличу інших посланців. І відділ пошуку, і відділ покарань. І ми всі разом з'ясуємо всю правду. Як вам такий план?

Єнс задихав важко-важко, наче бик, і я виклав свою найкращу карту.

— До мене дійшли чутки, що ви тут дещо приховуєте. Я впевнений, вам не хочеться, щоб про це дізнався відділ покарань. Правда ж?

— Це Седриг бовкнув, еге ж? — глухо пробурмотів Єнс. — Старий пень! Я так і знав, що йому не можна розповідати! Ми ні в чому не винні, у нас гарне село! Я саме тому вас і супроводжую, бо з Барнабі інакше не доберешся. Уночі Седриг надіслав мені з птахом звістку, що ви йдете до нас. Сьогодні день полювання, і я боявся: раптом хтось із наших влучить у вас або цей нелюд сам на вас кинеється, от я й вирішив провести, щоб...

— Нелюд? — перепитав я.

Єнс тривожно озирнувся на застиглий ліс.

— Час іти, пане Прайде. Справді час іти. Давайте ми краще в мене вдома поговоримо, я вас почастую, приготую смачний обід, а заодно ми...

— Слушайте, Єнсе, — я поклав руку йому на плече, хотів, щоб це вийшло приязно, але натомість стиснув із такою силою, що він аж скривився, — поки ви не поясните мені все, я з місця не зрушу.

— Пам'ятаєте казку про Великого Сиварда й Серце чарів? — почав Єнс, і в мене аж холод по спині пробіг. — Пам'ятаєте, у Сиварда був ворог, руїнник? А що він міг робити, пригадуєте?

— У нього був дар знищувати все, до чого він торкнеться, — повільно мовив я.

— У цьому лісі живуть хлопець із батьком, — ніби через силу виштовхуючи слова, говорив Єнс. — І в хлопця — дар. Присягаюсь Мандрівцем, такий самий, як у руїнника.

Я завмер, роззявивши рота.

— Але цього не може бути, — уперто сказав я. Одна річ — слухати балаканину скриплера на ярмарку, а інша — по-справжньому в неї повірити. — Після втрати Серця дарів не буває. І навіть якби в королівстві народився хтось із даром, до того ж таким, його тримали б під суворим наглядом. Хіба таке можливе, щоб...

— Так ми домовились! — Єнс підвищив голос і плутано, перелякано заторохкотів: — Його батько звичайний, простий мисливець. Вони не тутешні, прийшли років десять тому, поселились високо в горах. Це хлопець зробив мітки на деревах, щоб ми не заходили в їхні мисливські угіддя. Ми тут не полюємо та й взагалі й ногою не ступаємо, але раптом діти випадково зайдуть?

— Я нічого не розумію, — чесно зізнався я. Ми так і стояли посеред дороги. Рудий хлопець опустив віжки й мовчки поглядав то на мене, то на Єнса. Судячи з обличчя, він не вірив жодному слову цієї історії. — Заспокойтесь і розкажіть усе по-малу, гаразд?

Єнс, застогнавши, видихнув.

— Коли вони прийшли, то перші кілька років узагалі були тихенькі й сумирні, тільки батько спускався іноді в село продати дичину, а дитя ми не бачили жодного разу. А потім, років п'ять тому, зима видалася голодна, довга, страшна, вся дичина зникла, і хлопчисько заліз до одного нашого селянина, хотів

украсти вівцю, — Єнс говорив дедалі швидше, захлинаючись словами. — Підійшов до неї, простягнув руку, ось так, тільки пальцем до неї торкнувся, а вона раз — і впала як нежива. Та селянин усе це бачив і вмить здійняв галас. А коли на вівцю глянули, то побачили на ній палений слід, там, де він її торкнувся. І всі одразу згадали — у казці руїтник робив те саме, тільки той іще й людей отак убивав, торкнеться — і все. Ми тоді зопалу самі хлопчиська ледве не порішили.

Я недовіриливо пирхнув, хоч насправді мені було так мото-рошно, що ледь волосся на голові не ворухилось.

— Але якщо це правда, чому ви не викликали посланців?

— Та ми хотіли, аж тут прийшов батько хлопчиська. Він нас умовив: син у нього, мовляв, тихий, більше нікого не чіпатиме, а якщо ще раз утече, тоді робіть що хочете. Ви б бачили того батька — похмурий чолов'яга, і погляд у нього... сваритись не захочеш. Ну, ми й домовилися: нехай у лісі живуть, вони нам щомісяця приносять дичину та шкури, а ми за це анічирк. У нас рідко хто буває. Ми не ходимо на їхню землю, он хлопець підпалини на деревах позакидав, щоб позначити межу, і за неї не виходить навіть тоді, коли його заганяють. Ви знаєте, вони такі гарні шкури дістають, вправних мисливців уже давно не знайдеш, а ці...

— Стривайте, — перебив я, витираючи чоло. — Хто кого заганяє? Ви ж сказали, що не ходите туди. Тоді чому зараз у лісі стільки ваших людей? Ніхто й ніколи не полює в Зимовий день.

Єнс насупився й почухав шию. Він був червоний як рак.

— Тоді, п'ять років тому, у селі зчинилася велика сварка. Багато хто говорив, що треба викликати посланців, та й квит, нехай його у Фортецю посадять, а в декого узагалі свербіли руки самим його спекатися. І тоді батько хлопчика запропонував одну умову. Сказав, що ми можемо раз на рік влаштувати полювання на хлопця. Якщо наші зможуть його вбити, батько не мститиметься нам, але якщо не зможуть, ми решту року його не чіпаємо й посланців не повідомляємо. Заразом і наші хлопці тренуються, ну, як ото в казках на чудовиськ полювали.

Вони ж молоді, кортить відчути себе героями, а де їм іще свою відвагу показати? Отож ми й погодились. Це його батько нас змусив, ясно? Особисто я завжди, завжди був за те, щоб хлопця просто спекатись, я відданий слуга короля! — Він перевів подих. — Полювання щороку в різний день, ми його навмання обираємо, щоб хлопець із батьком не встигли підготуватися, просто тицяємо в календар наосліп, а цього разу випадково потрапили на Зимовий день.

— І разз вони намагаються його впіймати, — здогадався я. У це неможливо було повірити, але на рум'яному простодушному обличчі Єнса так чітко вимальовувався страх, що мимоволі передався й мені. — Ваші мисливці що, стріляють у людину?

— Та це вже п'яте полювання, а хлопець і досі живий. Він, мабуть, і не людина, раз не такий, як усі, еге ж? Так, зачепили його кілька разів, але щоб на смерть — такого не було! — заборохкотів Єнс. — Він меткий, як білка, від стріл ухиляється, ліс добре знає. І навіщо він вам здався? Ходімо звідси, ярмарок уже напевно розпочався, і ми...

— Забудьте про ярмарок. Треба впіймати його й відвезти в палац. Якщо ви кажете правду, людина з таким даром не може розгулювати на волі. Її треба тримати в особливому місці, де вона нікому не завдасть шкоди, і мені дуже потрібно, щоб ви мені... — але закінчити я не встиг.

Хтось безшумно вискочив на дорогу саме перед нами.

Мене звати Олдус Прайд. Запам'ятайте моє ім'я, ви його ще почувете: кажу без удаваної скромності. Але ця історія — не про мене.

Вона про того, хто зробив дещо дивне, і, як завжди буває в таких випадках, кожен переказує історію по-своєму. Яких тільки вигадок мені не доводилося чути! Але я передам вам чистісіньку правду: те, що розказав мені він сам.

Того зимового ранку я зустрів його вперше, і з цього, власне, усе й почалося.

